

PRAMENY A LITERATURA

1. PRAMENY ARCHÍVNÍ A RUKOPISNÉ

Velká většina archívních pramenů rukopisné povahy ke studiu života a díla J. E. Purkyně je zachována na několika místech: v Literárním archívu Památníku nár. písemnictví v Praze (LAPNP), ve Státním ústředním archívu (SUA), v archívu Nár. muzea (ANM) a v archívu Univerzity Karlovy.

V Literárním archívu Památníku nár. písemnictví je to hlavně rozsáhlá Purkyňova písemnostní pozůstalost (korespondence, koncepty, návrhy), možno říci Purkyňův osobní archív. Materiály v něm uložené jsou z převážné většiny určeny, sepsány a uloženy v několika velkých krabicích. Téměř všechna korespondence byla již vydána tiskem zásluhou Jaroslava Jedličky pod názvem *Jana Ev. Purkyně Korespondence* (I, Praha 1920; II, Praha 1925). Nevydáno bylo poměrně velice málo písemností (např. konceptů), jež se nepodařilo určit a z nichž k některým mohl jsem přesto přihlídnout.

Ve Státním ústředním archívu (SUA) byly mi neomezeně dány k využití spisy prezidia českého gubernia (PG) a místodržitelství (PM) z let 1850–69, týkající se zvláště školských a politických záležitostí (odd. 6 a 8), a spisy převzaté z rakouského ministerstva vnitra. Cenným doplňkem těchto archiválií jsou s nimi korespondující spisy prezidia pražského polic. ředitelství (PP), které nejvíce ztrpčovalo Purkyňovi jeho národně buditelskou práci. Z ostatních archívních fondů je třeba na prvním místě uvést archív Národního muzea (ANM), z jehož fondů byl zvláště využit fond archívu Matice české, obsahující cenné materiály o činnosti J. E. Purkyně jako kurátora Matice, zvláště o jeho obraně existence této národní instituce.

K doplnění Purkyňovy činnosti po návratu do vlasti určité zdroje poznatků obsahuje archív Univerzity Karlovy, zejména doklady o jeho působení na univerzitě. Bez významu při čerpání poznatků z tohoto archívu nebyl ani v něm uložený všestudentský archív a z jeho fondů zvláště písemnosti Akademického čtenářského spolku, jehož byl Purkyně krátkou dobu předsedou a od jehož vývoje mnoho očekával.

2. LITERATURA

A. Na prvním místě tohoto přehledu bude vhodné upozornit na způsob, jímž Purkyně seznamoval veřejnost s výsledky své výzkumné práce, se svými objevy. Naši povinnost upozornit v celku na všechny tištěné plody jeho vědecké práce za nás již před lety splnil profesor F. K. Studnička v bibliogra-

fickém soupisu *Práce Jana Evang. Purkyně*, který vyšel jako doplňující příloha ke sborníku „Jan Ev. Purkyně“, vydanému za redakce prof. B. Němce Purkyňovou společností v Praze r. 1937 (ve zkratce JEP 1937). Vyčerpávající soupis zabírá ve sborníku strany 309–318 většího formátu. To umožňuje odkázat uživatele této knihy na Studničkův soupis. Upozornit třeba, že samostatně vydaných Purkyňových vědeckých prací je celkem 7 svazků, jež vyšly v časovém rozpětí od r. 1819–1835. Všechny byly znovu vydány v 1. svazku *Sebraných spisů J. Purkyně*, Praha 1918. Od té doby se pokračovalo ve vydávání dalších vědeckých statí, úvah a korespondence až do r. 1969 pod názvem *Jana Evangelisty Purkyně Sebrané spisy – Opera Omnia*, Praha 1918–1969, celkem 11 svazků, v poslední době hlavně zásluhou profesorů Vlad. Kruty a Z. Hornofa.

Nejvíce Purkyňových objevných prací a námětů je však uloženo ve vědeckých časopisech německých a českých. Z nich na purkyniána nejbohatší jsou periodika Slezské společnosti pro vlasteneckou kulturu ve Vratislavi – *Schlesische Gesellschaft für vaterländische Kultur in Breslau* (SGvKB). Ta vydávala dva „Bulletiny“ a „Übersicht der Arbeiten“, v nichž v letech 1824–1848 vyšlo celkem 63 Purkyňových příspěvků různé povahy. Z nich dlužno uvést jeho recenzi (r. 1840) díla Th. Schwanna „Mikroskopische Untersuchungen ueber die Uebereinstimmung der Struktur und dem Wachsthum der Thiere und Pflanzen“ (*Mikroskopická zkoumání o shodě struktury a vývoje živočichů a rostlin*), které vyšlo 2 roky (1839) po Purkyňově veřejném projevu, v němž přednesl základy tzv. buněčné teorie.

Druhou věhlasnou tribunou Purkyňových objevů byl *Archiv für Anatomie, Physiologie und wissenschaftliche Medizin* (Archiv pro anatomii, fyziologii a vědeckou medicínu), vydávaný v Berlíně vlivným fyziologem Johannesem Müllerem. Purkyně v něm v letech 1834–38 publikoval 5 příspěvků, z nich 3 za spoluúčasti svých žáků G. Valentina a S. M. Pappenheima.

Třetím, zčásti slavistickým periodikem Purkyňovým byly Henningovy *Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik zu Berlin*, v nichž v letech 1827–1840 publikoval 12 pozoruhodných statí, mj. o J. Müllerovi, Schwannovi (1840), Šafaříkovi (1830), Kopitarovi, Palackém, Čelakovském ad. Soupis všech slavistických prací Purkyňových a jejich texty s kritickým a vysvětlujícím komentářem vydal Milan Kudělka v X. svazku *Sebraných spisů Jana E. Purkyně – Opera omnia* r. 1968.

Ze slovanských periodik nebylo bez významu Purkyňovo uplatnění v rusko-polském časopise *Dennica-Jutrzenka*, vydávaném ve Varšavě slavistou rusofilské orientace P. Dubrovským. R. 1842 Purkyně do ní přispěl velkou kollárovsky laděnou statí „O literaturnom jedinstve meždu slavjan. plemenami – O jedności literackiej między plemionami słowiańskimi.“ Do jiného polského časopisu *Tygodnik Literacki* napsal Purkyně r. 1842 stať souhlasící s austroslovanskými názory hr. Lva Thuna, vyslovenými v jeho brožuře „Über den gegenwärtigen Zustand der böhmischen Literatur und ihre Bedeutung“.

Z českých časopisů nutno nejdříve uvést časopis *Krok*, do kterého Purkyně, ač spoluiniciátor, přispěl pouze třemi příspěvky (1834, 1836, 1837). Více

však přispíval do *Časopisu vlastenského musea, jinak Časopisu Musea Král. Českého* (užívaná zkratka ČČM), a to od r. 1829 do r. 1858. Zde publikoval své překlady ze Schillera a Torquata Tassa, studii „O ideálnosti prostoru zrakového“ (1837), pozoruhodnou stať „O železnodráhách a jejich potřebě“ (1839), stať „Pojem fyziologie“ (1851), stať o prospěšnosti latinky jako společného slovanského písma (1851), „O bdění a jeho stupních...“ (1857) ad.

Když získal povolení vydávat *Živu*, měl tribunu k popularizování svých objevů. V letech 1853–64 publikoval v ní celkem 26 příspěvků. Z nich nejrozsáhlejší je jeho rozsáhlý plán na zřízení české Akademie, který vyplnil ročníky *Živy* 1861–63. Z ostatních jeho příspěvků zasluhuje uvést vzpomínková stať „O vzniku časopisu *Krok* a zániku jeho“ (1857) a populárně vědecký článek „O vytvoření vejce uvnitř těla slepičího“ (1855).

V poslední době svého života (konkrétně v letech 1863–1867) přispíval Purkyně do téměř každého ročníku *Časopisu lékařů českých*. Z těchto příspěvků připomeňme alespoň článek „Jazyk český na fakultě lékařské“ z r. 1867. Některé Purkyňovy články budou ještě pod jeho jménem uvedeny v seznamu autorů.

3. STUDIE A ČLÁNKY O PURKYŇOVI A JEHO ČINNOSTI

Bayer K.: *J. E. Purkyně – Adéla Desfoursová – M. B. Kosler*. In: JEP 1937, s. 147–152.

Beneš Jos.: *Purkyňův odkaz ve vědě a filosofii*. Praha 1957.

Bernard A. J.: *Založení a význam Preslova Kroka*. In: *Krok* 1888, s. 352–356, 406–409, 440–444.

Bílý F., Černý V.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského I–IV*. Praha 1920, 1925, 1934.

Borovanský L., Weigner K.: *Anatomické práce J. E. Purkyně*. In: JEP 1937, s. 3–31.

Bouček Boh.: *Purkyně a moderní lékařství*. In: JEP 1937, s. 32–42.

Bouček Boh.: *Purkyně a Rokytanský o rakouských universitách*. In: ČLČ 89, 1950.

Bouček Boh.: *Bádání o Purkyňovi a jeho sebrané spisy*. In: ČLČ 92, 1953.

Brychta Jindř.: *Purkyňův přínos k vynálezu kinematografie*. In: *Vesmír* 32, 1953, s. 250–253.

Dostálová M.: *Purkyňova tradice ve Vratislavi*. In: *Svobodná země* 6, 1950.

Eiselt Th.: *Purkyněs Arbeiten. Eine literar-historische Skizze (1818–1859)*. In: *Vierteljahresschrift für die praktische Heilkunde*, Prag 1859, R. XVI, t. 3, s. 187 a násl.

Ender Janina: *Obrońcy ludu śląskiego*. Warszawa 1956.

Ferdinand Oldř.: *Purkyňův odkaz foniatrii*. In: ČLČ 92, 1953, s. 249–253.

- Francev V. A.: *Pis'ma k Vjačeslavu Gankě iz slavj. zemel.* Varšava 1905.
- Francev V. A.: *Korespondence P. J. Šafaříka I., II.* Praha 1927.
- Francev V. A.: *K biografii češského slavjanofila Jana E. Purkyni.* In: *Russkij filologičeskij vestnik*, sv. 1, Moskva 1914.
- Frankenberger Z.: *Purkyňovy přednášky z embryologie před 100 lety.* Praha 1950.
- Frankenberger Z.: *J. E. Purkyně und die Zellenlebre.* In: *Nova Acta Leopoldina*, sv. 24, Leipzig 1961.
- Hajn Ant.: *Dr. J. E. Purkyně v národním a politickém životě.* In: *JEP* 1937, s. 153–157.
- Hamza F.: *K dějinám českých mediků.* Praha 1895.
- Haškovec Vlad.: *Co dal J. E. Purkyně neurologii a psychiatrii.* In: *JEP* 1937, s. 43–53.
- Heidenhain R.: *Jan Ev. Purkyně. Sbirka přednášek z oboru lékařského.* Praha, s. d.
- Hintsche Erich: *G. G. Valentin.* Basel 1952.
- Horálková J.: *Oblas Purkyňovy smrti v českém tisku.* In: *Věstník čes. lékařů* 1951.
- Hofmann A.: *Die Prager Zeitschrift „Ost und West“. Ein Beitrag zur Geschichte der deutsch-slawischen Verständigung im Vormärz.* Berlin 1957.
- Hornof Z d.: *Vědecký a národní význam Jana Ev. Purkyně.* In: *ČB* 2, 1953, s. 318–19.
- Hykeš O. V.: *K dějinám Preslova Kroka.* In: *Věda přírodní* 3, 1922.
- Hykeš O. V.: *Přírodovědecké práce J. E. Purkyně v zrcadle kritiky jiných badatelů.* Praha 1928.
- Hykeš O. V.: *Jan Evangelista Purkyně a moderní lékařství.* Praha 1936.
- Hykeš, O. V.: *Purkyně, původce buněčné nauky.* In: *Přírodní vědy ve škole* 1, 1950, s. 255–259.
- Hykeš O. V.: *Jakou akademii navrhol J. E. Purkyně.* In: *Čsl. fyziologie* 1, 1952.
- Hykeš O. V.: *J. E. Purkyně a dnešní biologie.* In: *ČB* 1, č. 6, 1952.
- Hykeš O. V.: *Jak Jan Ev. Purkyně šířil v lidových vrstvách vědecké poznatky.* In: *Čsl. fyziologie* 2, 1953, s. 7–13.
- Hykeš O. V., Hykešová D. E.: *Pražský fyziologický ústav Purkyňův.* In: *Biologické listy* 1929, 1930, 1931, 1935, 1936.
- Hykeš O. V., Hykešová D. E.: *Goethe a Purkyně.* In: *Goethův sborník*, Praha 1932.
- Chodounský K.: *J. E. Purkyně. Působení jeho pro rozvoj české kultury.* Praha 1927.
- Janda Viktor: *Zoologické práce Jana Ev. Purkyně.* In: *JEP* 1937, s. 54–61.
- Jedlička Jar.: *J. E. Purkyně a B. Němcová.* In: *Zvon* 1919.
- Jedlička Jar.: *Jana Ev. Purkyně korespondence I., II.* Praha 1920, 1925.
- Jedlička Jar.: *Janu Evangelistovi Purkyňovi.* In: *JEP* 1955, s. 169–172.

- Jelínek Vlad.: *Vlastenecké dopisy Jos. Kačera, faráře z Velkého Tábora v Pruském Slezsku*. In: Kostnické jiskry 38, 1953.
- John Henry J.: *Jan Evangelista Purkyně, Czech scientist and patriot*. In: Proceedings of the Royal Society of Medicine 1953, s. 933–940.
- Kardyni-Pelikánová K.: *Styky Jana Ev. Purkyně s časopisy Tygodnik Literacki a Dennica-Jutrzenka*. In: Slezský sborník 60, 1962.
- Klen, R.: *Purkyně a kriminalistika*. In: Lidové noviny 1950, č. 194.
- Klepl Jan: *Jan Ev. Purkyně a Průmyslová Jednota*. In: JEP 1937, s. 158–181.
- Klíma Jiří V.: *Osobnost Jana Evangelisty Purkyně*. In: JEP 1937, s. 182–204.
- Klíma Jiří V.: *Purkyně pedagog*. In: Střední škola 18, 1938.
- Kruta Vlad.: *Jan Evangelista Purkyně*. Praha 1926.
- Kruta Vlad.: *K počátkům vědecké dráhy J. E. Purkyně*. Brno 1954.
- Kruta Vlad.: *Correspondence scientifique de J. E. Purkyně*. In: Scripta medica, t. XXIX, Brno 1956.
- Kruta Vlad.: *Anders Retzius und Johannes E. Purkyně. Briefwechsel zweier Biologen des XIX. Jahrhunderts*. In: Lychnos, Uppsala 1956, 1960.
- Kruta Vlad.: *Purkyně's Contributions to the history of digestion*. In: Physiologie Bohemoslavica, Brno 1958.
- Kruta Vlad.: *K vzniku a významu Purkyňova ústavu ve Vratislavi*. In: Acta Historiae Rerum Naturalium, Praha 1961.
- Kruta Vlad.: *Purkyně–tvůrčí vědec*. In: Sborník „Jan Evangelista Purkyně“. Praha 1962, s. 11–102.
- Kruta Vlad.: *J. E. Purkyně, tvůrčí badatel*. In: Vesmír 41, 1962, s. 20–23.
- Kruta Vlad.: *K počátkům vědecké dráhy J. E. Purkyně. Korespondence s přáteli z pražských let 1815–1823*. Brno 1964.
- Křivý M.: *J. E. Purkyně, Czech scientist and patriot (1787–1869)*. In: The Slavonic and East European Review 17, 1938–39, s. 186–197.
- Kubišta Ivan, Švarc Václ.: *Purkyně ve Vratislavi*. Praha 1953.
- Kubišta Ivan, Faulkner R.: *Zakladatel vědy o životě*. In: Mladý technik 11, 1953.
- Kudělka M.: *Korespondence Jana E. Purkyně s W. A. Maciejowským*. In: Slezský sborník 1961, s. 526–540.
- Kühndel Jan: *Vztah J. E. Purkyně k Boženě Němcové*. In: Lékařské listy 8, 1953.
- Kurz Jar.: *Příspěvek k základním objevům J. Ev. Purkyně*. In: ČLČ 1953, s. 856.
- Laufberger Vilém: *Purkyňovy práce o trávení*. In: JEP 1937, s. 64–69.
- Leski Erna: *Purkyněs Weg. Wissenschaft, Bildung und Nation*. Wien 1970.
- Limanowski Bol.: *Odrodzenie i rozwój narodowości polskiej na Śląsku*. Warszawa 1911.
- Liškutin Ivo: *J. E. Purkyně a Novalis*. In: JEP 1937, s. 208–255.

- Magnuszewski J.: *Sprawy słowiańskie na łamach poznańskiego Tygodnika Literackiego (1838–1845)*. In: Pamiętnik słowiański 5, 1955, Wrocław 1957, s. 70–109.
- Málek Ivan: *Návrh J. E. Purkyně na akademii*. In: Zdeňku Nejedlému ČSAV. Sborník prací k 75. narozeninám. Praha 1953, s. 373–390.
- Málek Ivan: *Jan Ev. Purkyně, badatel a národní buditel*. Praha 1955.
- Malý Jiří: *Význam Jana E. Purkyně pro antropologii*. In: JEP 1937, s. 70–83.
- Masák Jan: *Jan E. Purkyně a jeho poměr k sokolstvu*. In: JEP 1957, s. 256–259.
- Matoušek Miloslav: *Další poznámky k dějinám lékařství*. In: ČLČ 92, 1953.
- Matoušek Miloslav: *Život Jana Evangelisty Purkyně*. Praha 1946.
- Matoušek Otakar: *Jan Purkyně v Čechách*. In: JEP 1955, s. 59–93.
- Matoušek Otakar: *Založení Časopisu a Spolku lékařů českých (1861 až 1866)*. In: ČLČ 90, 1951.
- Matoušek Otakar: *Purkyňovská léta Spolku a Časopisu lékařů českých (1863–1866)*. In: ČLČ 91, 1952.
- Matoušek Otakar: *Poslední purkyňovská léta českého lékařství (1867–70)*. In: ČLČ 91, 1952.
- Matoušek Otakar: *Lékaři doby Purkyňovy*. In: ČLČ 91, 1952; 92, 1953.
- Matoušek Otakar: *Božena Němcová a Jan Ev. Purkyně v boji s tajnou policií*. In: Slovesná věda IV, 1952, s. 201–213.
- Matoušková B., Matoušek O.: *Purkyňova Živa*. In: ČLČ 92, 1953.
- Mayer D.: *Vzpomínky Jana E. Purkyně na vlastní mládí v Libochovicích prožité*. Libochovice 1887.
- Mikulski T.: *Spotkania wrocławskie*. Wrocław 1950.
- Nejedlý Z. d.: *Národní význam Jana Ev. Purkyně*. In: JEP 1955.
- Němec Boh.: *K materialismu v české biologii*. In: ČB 2, 1953, s. 115 až 120.
- Němec Boh.: *K stému výročí založení Purkyňovy Živy*. In: Vesmír 32, 1953.
- Němec Boh.: *Jan Ev. Purkyně a jeho akademie*. In: Ročenka Purkyňovy společnosti za rok 1935, Praha 1936 (též Biolog. listy 20, 1935).
- Novikov M.: *J. Ev. Purkyňovy styky s Rusy*. In: ČČM 103, 1929.
- Nowakowski Janusz F.: *Życie i prace naukowe Purkyniego*. Warszawa 1862.
- Opatrny Jar. W.: *O korespondencji Polaków z Purkyniem*. In: Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego 1950.
- Opatrny Jar. W.: *Listy S. B. Lindego do J. E. Purkyniego*. In: Sobótka 12, 1957, s. 224–245.
- Opatrny Jar. W.: *Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem*. Wrocław 1969.
- Pagel J. L.: *Biographisches Lexikon hervorragender Ärzte des XIX. Jahrhunderts*. Berlin – Wien 1901.

- Páta Jos.: *Jan Ev. Purkyně a Lužičtí Srbové*. In: JEP 1937, s. 260–285.
- Paul K.: *J. E. Purkyně a P. J. Šafařík*. In: JEP 1937, s. 286–293.
- Pelikán Ferd.: *Purkyňova intuitivní metoda a pojem zeměducha*. In: JEP 1937, s. 294–297.
- Piastowska W., Zelovský V.: *Dopisy Josefa Lompy Janu Evangelistovi Purkyňovi z let 1842–1861*. Ostrava 1960.
- Podlipská Sofie: *Jan Purkyně. Životopisný nástin*. In: Osvěta I, 1871, s. 16–67.
- Pokorná-Purkyňová R.: *Život tři generací. Vzpomínky na velké Purkyně*. Praha 1944.
- Pražák F.: *Jan Evangelista Purkyně jako reformátor školství a české pedagogiky*. In: Naše doba, 26, 1919, s. 721–735.
- Přecechtěl A.: *Purkyňovy příspěvky ku poznání závratí*. In: JEP 1937, s. 84–90.
- Purkyně Jan E.: *Ueber die Wichtigkeit der Muttersprache*. In: Hesperus 1820.
- Purkyně Jan E.: *Auch etwas über die Traumwelt*. In: Hesperus 1821.
- Purkyně Jan E.: *O prospěšnosti všeobecného rozšíření latinského způsobu psaní v oboru jazyka slovanského*. In: ČČM 1851, s. 41–76.
- Purkyně Jan E.: *Podrobné zprávy o mojích starších i novějších literárních, zvláště přírodnických pracích*. In: Živa 5, 1857; Živa VI, 1858. 1858.
- Purkyně Jan E.: *Zřízení sirotčinců chlapeckých směru přírodovědeckého (Nitka z mého života)*. In: Živa IX, 1861, s. 345–346.
- Purkyně Jan E.: *Akademia*. In: Živa IX–XI, 1861–63. Nově viz *Opera omnia* 8.
- Purkyně Jan E.: *Austria polyglotta*. Praha 1867.
- Purkyně Jan E.: *Útržky ze zápisníku zemřelého přírodovědce*. (Přeložil Ot. John, úvodem opatřil Em. Rádl.) Praha, Svět. knihovna č. 789–790, s. d.
- Purkyně Jan E.: *O fyziologické zkoušce ústrojí zrakového a povrchu kožního*. (Přeložil K. J. Lhoták.) Praha 1914.
- Purkyně Jan E.: *Příspěvky k výzkumu ptáčího vejce před líhnutím*. (Přeložil K. Klein.) Praha 1919.
- Purkyně Jan E., Valentin G.: *O stálém pohybu mihavém*. (Přeložil K. Klein.) Praha 1923.
- Jan Evangelista Purkyně 1787–1937*. Sborník statí. Red. Boh. Němec. Purkyňova společnost, Praha 1937.
- Jan Evangelista Purkyně. Badatel a národní buditel*. Sborník ČSAV. Red. Boh. Němec a O. Matoušek. Praha 1955.
- z Purkyní M., šl.: *Vzpomínky na Jana Ev. Purkyni*. Praha 1910.
- Rádl Em.: *Věda Purkyňova a věda Masarykova*. In: Nové Athenaeum I, 1920.
- Rozsivalová Eva: *Studie Jana Ev. Purkyně na filosofické a lékařské fakultě v Praze*. In: Acta Universitatis Carolinae 8: Medica, 1954.
- Rozsivalová Eva: *Život a dílo J. E. Purkyně*. Praha 1956.

- Rozsivalová Eva: *Založení spolku lékařů českých před devadesáti lety*. In: Vesmír 1953, s. 32.
- Sajner Jos.: *Sto let od založení prvního fyziologického ústavu v Čechách*. In: Lékařské listy 6, 1951, s. 707 ad.
- Sajner Jos.: *J. E. Purkyně jako básník a epigramatik*. In: Lékař. listy 6, 1951.
- Sajner Jos.: *J. E. Purkyně jako zakladatel moderní techniky mikroskopické*. In: Zprávy fakultní, Brno 1952.
- Sajner Jos.: *Purkyně a Morava*. In: Lékař. listy 7, 1952, s. 84–88, 117–120.
- Starkenstein E.: *Purkyňovy farmakologické pokusy na sobě samém*. (Přeložila E. Rozsivalová.) In: JEP 1955, s. 106–118.
- Studnička F. K.: *Jan Evang. Purkyně jako mikroskopik*. In: JEP 37, s. 91–101.
- Studnička F. K.: *Kterak docházejí uznání zásluhy Jana Ev. Purkyně o objev živočišných buněk, o jejich správnější definici, o objev protoplazmy a založení buněčné teorie*. Příloha ČLČ, Praha 1947.
- Studnička F. K.: *Zásluby J. E. Purkyně o poznání vývoje stavby těla živých bytostí*. In: Čs. morfologie 1, 1953.
- Szykowski M.: *Polská účast v českém národním obrození I–III*. Praha 1931, 1935, 1946.
- (Šafařík P. J.): *Dopisy Pavla Josefa Šafaříka J. E. Purkyňovi*. In: Slovanský sborník 6, 1887.
- Šebesta Ed.: *Několik dopisů Janu Ev. Purkyňovi*. In: Zvon 1910.
- Štehmiler R.: *Purkyně a film*. In: Svět práce 2, 1952.
- Teich Mikuláš: *Jan Ev. Purkyně*. Brno 1950.
- Thon Jan: *Básnický glosář Jana Evangelisty Purkyně*. Praha 1959.
- Tieftrunk K.: *Dějiny Matice České*. Praha 1881.
- Tieftrunk K.: *Sto let Matice České 1831–1931*. Praha 1931.
- Veselá Jar.: *Význam Purkyňův pro daktyloskopii*. In: JEP 1937, s. 102–105.
- Vinař Jos.: *Purkyně a Umělecká beseda*. In: JEP 1937, s. 208 ad.
- Vlček J.: *Krok, první vědecký časopis český*. In: Literatura česká XIX. století 2, Praha 1903, s. 539–549.
- Vlček J.: *Dějiny české literatury II*. Praha 1951.
- Vodička Felix: *Cesty a cíle obrozenecké literatury*. Praha 1958.
- Vodička Felix: *Úsilí o národní vědu a její vztah k literatuře*. In: Dějiny české literatury II. Praha 1960, s. 147–152.
- Volf Jos.: *Vyšetřování Jana Ev. Purkyně pro svobodné zednářství*. In: JEP 1937, s. 302–308.
- Volf M. B.: *Botanické studie J. Ev. Purkyně*. In: JEP 1937, s. 106–131.
- Wepścięć J.: *Nieznane listy Jana Purkynie do Michala Wiszniewskiego*. In: Slavia XV, 1937/38.
- Zadina R.: *Purkyňovy práce farmakologické*. In: JEP 1937, s. 132–144.
- Zambozusi L.: *Jan Purkynje*. In: Acta physiologica Polonica 1952, s. 121–128.

Zelovský V.: *Dopisy Josefa Lompy Janu Evangelistovi Purkyněvi z let 1842–1861.* Ostrava 1960.

Žáček Vác l.: *Čechové a Poláci roku 1848. I., II.* Praha 1947, 1948.

Žáček Vác l.: *Slovanský sjezd v Praze roku 1848.* Praha 1958.